ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

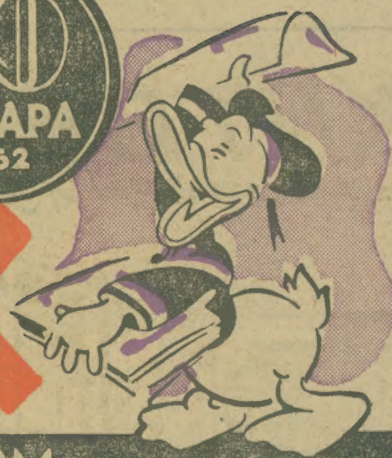

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 131 — Субота, 3 јул 1954

МИКИ трага за Мула-лом

изненађење за изненађењем

21

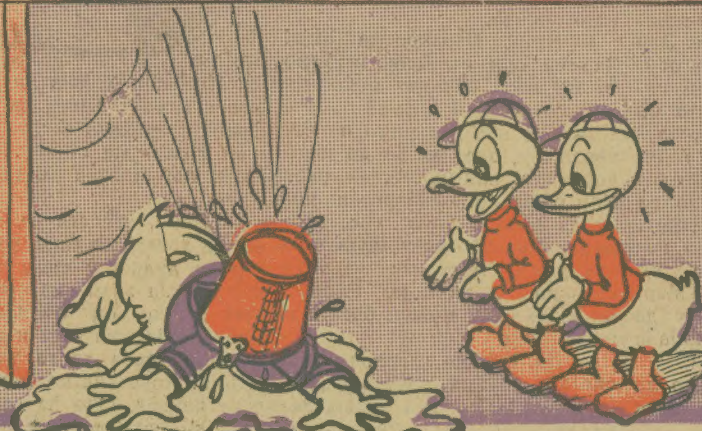

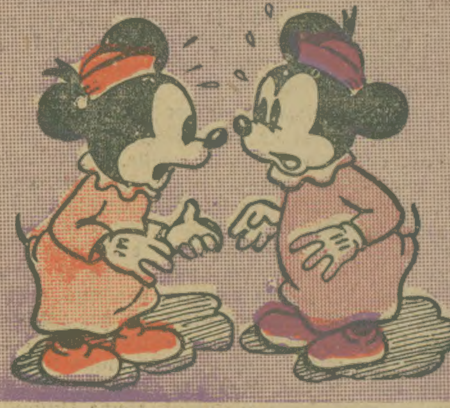

ЖРТВЕ ГРИПА 1918 ГОДИНЕ

Од разних несрећа којима је човечанство изложено, ратови и епидемије свакако су највеће, јер односе највише људских живота, остављајући праву пустош за собом. Они обично иду заједно, јер рат, доводећи до глади и оскудице, ствара погодно тле за појаву разних болести, којима се исцрпљени људски организам тешко може одупрети. Још и данас се прича о епидемијама куге које су некад харале по свету, па и у нашим крајевима, али је ипак најстрашнија била епидемија грипа која се разбуктала при крају Првог светског рата. Према подацима, од њега је умро преко 21 милион лица, али је број жртава вероватно био и већи, јер не постоје подаци из ових земаља.

Седмог септембра 1918 године, на једном војном вежбалишту у Девенсу, у САД, разболео се један војник. Имао је грозницу, жалио се на болове у грлу и јаке пробаде у леђима. Однели су га одмах у болницу. Сутрадан, оболело је још дванаест војника. Сви су имали исте симптоме. Болест се брзо ширила. Већ 18 септембра било је болесно 600 војника, а после два дана било је 1.545 нових случајева. На оближњој железничкој станици ред мртвачких ковчега био је сваким даном све већи.

Тако је у САД крајем Првог светског рата почео грип, који је имао више жртава него иједна епидемија до тада. Пре но што је нестала, однела је у САД 548.452 жртве, милион у Мексику, 44.000 у Канади. Она се појавила једновремено на разним местима на земљи: у Африци, Јапану, Лабрадору и на Пацифику. Чак и на Аљасци, по ескимским селима, становништво је било десетковано. Од 21 милион жртава ове напасти, само на Азију отпада 16 милиона. У Европи је од ње умрло око два милиона лица. Ова епидемија однела је више људских живота него оба светска рата заједно.

Ако се вратимо у прошлост, са овом епидемијом можемо упоредити једино епидемију куге која је забележена 542 године пре наше ере, као и чувену епидемију куге у 14 веку. Сви напори које су тада људи чинили да се одбране од болести нису могли ништа да помогну. Али, то је био Средњи век, век празноверја и незнања. Међутим, то исто догодило се 1918 године и медицина 20 века није могла ништа да учини против ове савремене куге. Болест се ширила несметано. И како се брзо ширила, тако је исто брзо и ишчезавала.

У САД грип се појавио у неколико градова истовремено и преносио се брзо с једног краја земље на други. Крајем октобра узнемиреност становништва била се већ претворила у панику. Нико није знао узроке овом злу, његово порекло и начин како се шири. На фронту војска је савлађивала последњи отпор Немаца; рат се ближио крају. Било их је који су говорили да Немци употребљавају ново тајно оружје, да воде бактериолошки рат. Причало се да се немачки агенти подморницама искрцавају на усамљена места на атлантској обали носећи микробе грипа, које после распростиру по Америци. Међутим, баш у то време у самој Немачкој умрло је од ове епидемије 300.000 лица.

Све до данас медицински стручњаци нису могли да одреде где је био зачетак несреће из 1918 године. Више лекара претпостављало је да она води порекло из Шпаније, где се појавила упролеће 1918. Отуда је ваљда и дошло име „шпански грип“ или „шпанска грозница“. Међутим, исто то зло појавило се истовремено у немачкој, италијанској, руској и енглеској војсци. Само, у почетку се од ове болести није умирало и обољење је названо „грозницом од три дана“. Кад се она доцније појавила у много јачем облику, увидело се да су према њој имуни они који су већ били једном оболели од „тродневне грознице“.

Болест је косила по свету пуна три месеца: септембар, октобар и новембар. Половином октобра, само у Филаделфији за један дан умрло је 650 лица. Општинска управа тражила је добровољце да укопавају мртве и да негују оболеле. Били су мобилисани сви пензионисани лекари, јер је више од трећине лекара било помрло. Нарочито је било страшно по болницама. У одајама које су биле предвиђене за 30 болесника, смештано је по 70, од којих је половина била на самрти. У једној соби са 60 кревета неколико сати лежало је 60 лешева, јер није имао ко да их однесе. Лешеви су се гомилали на све стране. У Чикагу је у току једне недеље забележено 3.200 смртних случајева. У целој САД била су затворена позоришта, биоскопи и школе. Кад су се лекари уверили да се грип преноси непосредним додиром, препоручили су ношење маски. И ускоро су се могли видети људи по улицама и канцеларијама с гас-маскама на лицу.

У свим земљама на свету лекари су лутали, правили разне опите с новим лековима или се враћали старим. „Носите ноћну капу!“ — препоручивао је париски лекар Луис Сен-Мориц. А један његов енглески колега тврдио је: „Употреба алкохола је исто тако добро превентивно средство као и неки лек“.

Болест се свуда развијала на исти начин. Болесник је лежао у ватри три дана. Сатрвен грозницом лежао је још три до пет дана. Ако није било никаквих компликација, болесник би се брзо опорављао. До већине смртних случајева долазило је отуда што су наступале компликације — најчешће запаљење плућа. А у 1918 години није било лекова којима медицина данас располаже.

Грип је био нарочито опасан за жене у другом стању и мало је њих избегло смрт. У милионима домова оплакивала се двострука трагедија. Често је болест остављала прездравеле у стању дуготрајне исцрпљености и меланхолије, а то је каткад било теже и од саме болести. У Њујорку и Паризу повећао се у то доба број самоубистава до невероватних размера. Тек кад се 1927 године појавила књига америчког бактериолога Џордана, видела се сва трагедија коју је човечанство преживело. Писац сматра да број жртава износи око 22 милиона. Нико није никад покушао да утврди број смртних случајева у Кини, мада се сматра да их је тамо било мање него у Индији, где је помрло 8,5 милиона лица.

Да ли се овакве катастрофе могу данас догодити? Вероватно да не могу, јер постоје вакцине које могу да спрече појаву неких врста грипа, као и многи антибиотици који би спречили компликације. Али, 1918 године медицина се показала исто тако немоћна као и у Средњем веку.

ТАРТАН

Тартан су шкотске вунене или свилене тканине са укрштеним шарама и дебљим и тањим линијама разних боја. Тканине с таквим и сличним шарама имају и други народи, али се зна да су Шкотланђани носили одела од таквих тканина још у 15 веку, па их и данас носе, и то је национална шара шкотских брђана.

Плед је синоним тартана. Уствари, то је ћебе које се носи преко рамена. Од тартана се праве сукњице, плед и капа. То је народна ношња брђана у северозападном делу Шкотске. После побуне шкотских брђана против Енглеза, 1745 године, парламент је наредио да се разоружају брђани и забранио им да носе одела од тартана. Године 1782 ова је забрана укинута.

У ранија времена свако племе шкотских брђана имало је свој тартан, тј. тканину коју су увек ткали у истој боји. Тако је племе Макферсона носило тартан на коме су били загаситосиви крстићи на отвореносивој основи и црвене тање линије. Код племена Макензи тартан је имао дебље плаве крстиће са загаситим ивицама на плавозеленој основи и тање линије. Код Гордона су били дебели крстићи отвореноzелене боје, са танким жутим линијама у средини, а основа је била плавозелена. Племе Гранта имало је дебеле црвене крстиће са црним ивицама и црним танким линијама на црвеној основи, док је племе Мекинтоша имало црвене крстиће с плавим ивицама на црвеној основи, итд.

ГДЕ ЈЕ МОЈ ПРИЈАТЕЉ?

РОМАН ОД Р. Ф. КАСЛА

(9)

— Роџере, Марсовци су емисари једног другог света. Заправо, они и нису Марсовци у правом смислу речи. Још давно, толико давно да се то и не може изразити нашим језиком, они, заправо њихови преци, напустили су Марс, јер се овај почео хладити и живот на њему постао је готово немогућан. У близини, наравно релативној близини Марса, није било ниједне планете на којој би се сви они могли настанити. Наравно, била је ту наша планета, Земља, али они су нас се бојали, јер је наш свет ипак старији од њиховог. Претпостављали су да смо ми даље отишли у свом развитку и да смо, према томе, јачи од њих. Због тога се нису ни усудили да се одмах преселе на Земљу, већ су се расули по осталим световима, то јест планетама у васиони. Али, читаво то време, без обзира да ли су живели на леденом Ганимеду — одакле су ова тројица дошли — или на Урану, без престанка су сањали о дану кад ће сви Марсовци опет бити заједно. Изгледало је да се овај њихов сан, као уосталом и већина снова, никад неће остварити.

А тада, међу тим вечитим сањалицама, нашла су се тројица који су били спремни да, стављајући своје животе на коцку, истраже васиону не би ли нашли место, боље рећи планету, где би се најзад сви Марсовци, растурени по разним световима, могли населити. Ето, тако су они дошли на Земљу. Били су у почетку уплашени, јер нису знали на шта ће овде наићи. Међутим, нашли су атмосферу у којој они могу дисати, ако је мало разреде, храну која им одговара и обиље разних метала који су им потребни. И, што је за њих најважније, открили су да се на њој могу населити без икаквих сметњи, јер им ту не прети чак ни најмања опасност.

Џим застаде за тренутак, пажљиво ми се загледа у очи, па продужи.

— Не знам како ћеш примити ово што ћу ти сад рећи, Роџере. Можда ће те то погодити, али ја ипак желим да то сазнаш. Наиме, Марсовци су одлучили да се преселе на Земљу. Они намеравају да пошаљу по остале Марсовце, којих има око пет стотина милиона. То су ми саопштили пре два дана. Поред тога, рекли су ми да намеравају да унапреде овај наш свет, да га улепшају и побољшају, да отстране из живота све слабе, неспособне и непотребне...

— Не, не, не, — муцао сам запрепашћено, неспособан да сем те једне речи изговорим ма шта друго. Покушао је да ми каже још нешто, али ја га нисам слушао, нисам хтео да га слушам. Ударао сам песницама о сто, цепао новине. Зар је могућно да је Џим изговорио те речи! Да га нисам погрешно разумео? То што он говори права је лудост, лудост. Био је август 1938 године. У читавој земљи обављала се жетва, свет се спремао да прикупља плодове и летину. Свега месец дана делило нас је од повратка на факултет. Какве су то сад приче о Марсовцима који се спремају да од нас узму ову земљу која је наша, наша...

Мора бити да сам почео да говорим гласно, јер до мене допре Џимов глас.

— Узеће је од нас. Баш тако као што ти кажем. Али, они је неће присвојити само за себе. Они ће од нас направити јаке, отпорне и издржљиве људе који ће тек имати да виде шта значи живот. Ово овде, — и он упре прстом у комаде искиданих новина — то је била погрешка с њихове стране. Ја сам им говорио да то не чине...

— Значи, признајеш да су убили Велдона?

— Немој да будеш мелодраматичан. Убили! Нису они намеравали да убију Велдона! Њима се, из некаквих разлога који су у вези са остварењем њиховог плана, није свидало узнемирење које је у вароши изазвао сукоб између претседника и одборника. Један од Марсоваца, употребивши претседников глас, покушао је да учини крај том заседању. Нису очекивали да ће се одборници тако жестоко успротивити и да ће доћи до неке врсте побуне. А кад је до ње већ дошло, веровали су да ће смрт Велдона, најжешћег претседниковог противника, значити и крај целе те гужве. Али, није тако испало.

— Није! Наравно да није! Зар су они мислили да ћемо се ми као овчице покорити свакој њиховој жељи?

— Кад већ говоримо о покоравању, знај да ће до њега доћи пре или после, — рече Џим озбиљно. — Марсовци могу да раде с нама све што желе. Али, ако се добровољно покоримо, могу нас учинити великима. А ти и ја, Роџере, ми ћемо бити моћни, богати и поштовани.

— Да, бићемо владари-марионете у рукама Марсоваца, који ће, скривени иза наших леђа, уствари бити прави управљачи. Бићемо, можда, велики — захваљујући издајству које ћемо починити; доћи ћемо до моћи проливши крв наше сабраће, а што се тиче поштовања неће нас поштовати чак ни лопови и убице, јер ће они, у поређењу с нама, бити оличење честитости.

— Грешиш, — кратко и отсечно рече Џим. — Шта ме се тичу животи оних који нису способни да живе? Историја ће ми дати за право.

— А ако те историја осуди?

— Неће!

Није било сумње. Он је био потпуно решен да стане на страну Марсоваца.

— Њих тројица сами, — настави он мирно — ипак неће моћи да спроведу оно што су замислили. Зато ће поћи да доведу друге. И ја идем с њима. Изабери. Хоћеш ли да пођеш с нама? Треба да ти је јасно: не можеш остати на Земљи пошто ми одемо... мислим, не можеш остати — жив.

— Џиме, освести се, — почех ја хватајући га за руку. — Зар не видиш у чему им помажеш? Ја знам да је овај свет далеко од савршенства. Ипак, то је наш свет и ми смо ти који треба да га учинимо бољим. Човечанство споро корача напред. Оно ће се и надаље кретати напред, ако буде остављено да се слободно и само развија. А шта ти хоћеш? Да нашим развитком — да употребим твоју реч, јер је ја никад не бих употребио у вези с тим чудовиштима и њиховим плановима — управљају Марсовци. Шта они знају о нама, шта се њих тиче оно што ће задесити људе? Шта ми и наши животи значе за њих? Ништа! Они не знају за осећања, за саучешће. Ако они дођу, светом ће завладати тиранија које се после нећемо моћи ослободити. Они имају моћ...

— Моћ! — понови Џим моју последњу реч. — Моћ! Имају је. То је тачно. Али, и нас двојица ћемо поред њих постати моћни.

Гледао сам га запрепашћено. Он, Џим Хендрикс, мој најбољи пријатељ, био ми је толико далек колико не би могао да буде далек неки непознати човек с другог краја земљине кугле.

— Хоћеш ли поћи са мном? — Питање је било изговорено гласом пуним нестрпљења. — Ти знаш шта те иначе чека.

— Смрт?

— Да.

У његовом гласу није било жаљења, а његово лице било је мирно, као исклесано из камена.

Обазрех се око себе и да сам у том тренутку нашао неко оружје или ма какав погодан, тежак предмет, убио бих га хладнокрвно и без двоумљења, пре но што би се Марсовци вратили и спречили ме. Али, ја нисам ни знао где су они.

— Можеш слободно да говориш. Сами смо, — рече ми Џим који је, очигледно, погрешно схватио моје обазирање по соби и помислио да се ја устежем да му одговорим бојећи се да су присутни и невидљиви Марсовци. А кад ја устадох и крочих према њему, он журно истрже из џепа револвер и упери га у мене.

— Сами смо, заиста. Никог нема да ми прискочи у помоћ сем овога, — процеди он кроз зубе и очима показа на револвер. — Питам те последњи пут. Са мном или против мене?

Могао сам да му дам само један одговор. Веруј ми, нисам се у том тренутку уплашио смрти. Али, смрћу не бих постигао баш ништа. Морао сам да добијем у времену и да чекам згодну прилику да нешто учиним и да их спречим у њиховим намерама. Знао сам да су се Марсовци плашили да ће на Земљи наићи на многе препреке и опасности и да, према томе, они нису нерањиви. И ја климнух главом у знак пристанка.

— Добро, — рече Џим и насмеши се некако мрачно. — Ја те заиста волим, упркос томе што знам да у овом тренутку ниси искрен и да си дао свој пристанак само због тога што желиш да добијеш у времену.

Скочих као да ме је са столице одбацила одапета опруга. Џим се на то насмеја тако гласно да су зидови собе одзвањали од његова смеха.

— Зар је и он научио да чита туђе мисли? — питао сам се скамењен од чуда.

(Наставиће се)

Ко је крив?

Искоришћавајући међународну ситуацију из времена Берлинског конгреса, Аустро-Угарска је упутила своје трупе у Босну и Херцеговину и окупирала их. Постајући господар тих наших покрајина, она је ударила темеље за даље своје надирање на Блиски Исток. Стање које је створила бивало је сваким даном све теже и оно се манифестовало у потпуном економском искоришћавању, социјалном угњетавању, изазивању мржње међу народима и у низу других паклених мера које карактеришу једну освајачку силу и омогућавају јој да дуже време држи у ропству један народ. Све је то створило револт код народа Босне и Херцеговине и нашло свој израз у бунтовној омладинској организацији „Младој Босни".

Али, „трагедија тих младих људи била је у томе што нису могли у условима у којима су деловали да докуче нова начела која су била на помолу, а још мање методе којима би остварили свој циљ. Лењин је дошао доцније. Омладина је тражила свој пут и немајући на кога да се ослони у томе часу, решила је да делује пиштољем и бомбом. Није чудо што је та омладина, препуштена самој себи, проблем народа и његове слободе, и проблем борбе за ту слободу повезала с проблемом личности човека-хероја који делује. Млада Босна није била чврсто повезана революционарна организација, а ни јединствена по идејама. У њој су налазили места и грађански националисти и социјалисти и анархисти, сви они који су били само у једном јединствени, на рушењу аустроугарске монархије".

Владајући кругови аустроугарске монархије одмах после атентата указивали су на Србију као главног организатора и кривца.

„Политика" од 1 јула 1914 године, у броју 3745, донела је чланак под насловом: „Ко је крив". Уствари, то је био одговор на аустроугарске нападе да су Србија и Београд одговорни за атентат.

„Није Србија крива, писала је „Политика", него је крив режим насилнички, крив је режим који тлачи целе народе, који ствара значајне процесе и на најбезобзирнији начин удара на част и слободу народа и појединаца. Такво стање довело је до атентата. Није Србија, него полициска владавина и тероризам довели су до тога. Историја хабсбуршке династије и монархије пуна је тога. Србија и Београд криви су за овај атентат исто онолико колико су криви и за стварање „карбонара" и атентата и завера у Венецији и Ломбардији. Је ли Србија потплатила Мексиканце да убију цара Максимилијана? Потичу ли из Београда и оне флаше којима су царевом сину и престолонаследнику у дворцу Мајерлинг разлупали главу? Јесу ли српске комите дале Лукенију каму којом је он убио царицу Јелисавету? Је ли српска влада купила пушке Кватернику и осталим хрватским родољубима, који су се борили за слободу своје домовине? Је ли Србија побунила Кривошије? Јесу ли Лука Јукић и Планинштак Београђани? Је ли Богдан Жерајић Србијанац? Где су рођени Принцип и Чабриновић? Јесу ли пре две године маневри у Мађарској прекинути из страха пред Србијом и је ли те маневре Фрањо Фердинанд тајно напустио због српских војника? Потичу ли и дебрецинске бомбе из крагујевачког арсенала? Јесмо ли ми побунили чешке драгоне у Пардубицама? Јесу ли „српски агенти" проузроковали на хиљаде хапшења Словена и несловена од доба анексије Босне и Херцеговине па до данашњег дана? Таква изгледају тврђења бечке штампе и других лудих бранитеља аустриских интереса. По уверењу целог културног и разумног света, међутим, није тако. По налажењу бечке штампе и њених колега спас Аустрије лежи у режиму који показује овакве примере. По схватању целог света у томе лежи немоћ и распад Аустрије".

Сарајевски атентат, који се десио 28 јуна 1914 године, искористила је аустроугарска монархија као непосредни повод за рат против Србије, а тиме и за учвршћење свога господства на Балкану. Србија је била главна непосредна препрека у остварењу њених освајачких планова, па је ударила на сва звона да је она организатор Сарајевског атентата.

На слици: Гаврило Принцип

Проналазак једног баштована

Армирани бетон није тако давно пронађен; пре нешто мање од сто година — 1861. И то случајно, као и многи други велики проналасци. Али, зато је брзо освојио свет и данас се без њега не може ни замислити подизање једне солидне грађевине.

Проналазач армираног бетона Француз Моније (1823—1906) био је баштован и живео је од тога што је у дрвеним кацама гајио палме, које је продавао. Он није био богат, па није имао ни довољно каца, нити новца да их купи. Једнога дана дошао је на оригиналну идеју да једну мању кацу стави у већу и да у простор између њих саспе размућен цемент. Тако је добио кацу од цемента. Међутим, брзо се разочарао, јер су палмине жиле својим ширењем разориле бачву. Тада је Моније ову бачву од цемента оковао обручима, али ни то није помогло; бачва се поново распрсла. Најзад је одлучио да око каце намести гвоздене шипке у облику кавеза, али су оне брзо зарђале и бачва није имала леп изглед. Да би лепше изгледала, он је по тим шипкама излио други слој цемента, тако да се кавез нашао између два цементна слоја. Та каца издржала је пробу; жиле палме нису је могле разорити. Монијеу је било јасно да је пронашао нешто ново и корисно, па је, пошто је био у невољи, патент продао неком предузећу. Оно је убрзо почело да тај Монијеов изум разрађује и пласира у грађевинарству, а Моније је и даље наставио да се бави гајењем палми.

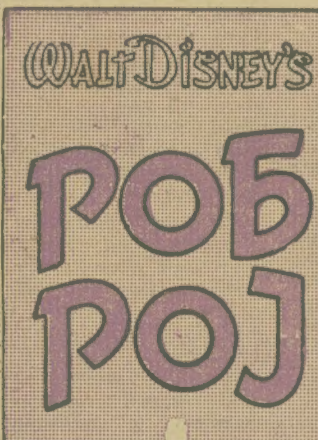

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Како настаје помрачење Сунца?

Помрачење Сунца је појава на небу која настаје кад Месец на свом путовању око Земље дође између ње и Сунца, те га заклони делимично или потпуно.

Кад Месец дође између Земље и Сунца, онда му је она страна према Сунцу осветљена, а она према Земљи није, па Месец баца сенку или полусенку на Земљу. Сунчево помрачење види се само са оних места на Земљи на која пада сенка или полусенка Месеца.

Ако се место с кога посматрамо помрачење Сунца налази у области Месечеве сенке, онда имамо потпуно помрачење. Међутим, ако се из једног места види да Месец не покрива потпуно Сунце, већ само делимично, онда то значи да се то место налази у полусенци Месеца и из тог места види се само делимично помрачење Сунца.

Месечева сенка кад допре до Земље креће се веома брзо — око 473 метра у секунди.

Потпуно помрачење Сунца траје обично један до два минута, а не прелази више од осам минута.

Некад су људи стајали уплашени и збуњени пред страшним и величанственим појавама у природи као што су урагани, пљускови, земљотреси, вулканске ерупције, громови, муње, помрачења Сунца и Месеца. Људи давних

времена веровали су да су све те појаве дело неких злих бића, па су им приносили жртве да би их умилостивили. Међутим, човеково знање постепено се развијало и напредак **културе и цивилизације осло**бађао је човека постепено његовог страха пред природним појавама.

Овде ћемо навести неколико примера како су стари летописци описивали помрачење Сунца, а и један пример какве су могле да буду последице. У једном летопису стоји: „Велики страх и тама били су... И звезде су биле... И ноћ дође... И читави редови људи бијаху по граду..." На другом месту се каже: „Мрак је био у читавој земљи, тако да се зачудише сви људи. Сунце пропаде, а небо изгоре, облаци се усијаше. Таква знамења не слуте на добро".

Познати грчки историчар Херодот помиње случај потпуног помрачења Сунца, које се десило 25 маја 685 године пре наше ере. Он у својим забелешкама каже: „Лидијци и Миђани ратовали су пуних пет година. Рат се настављао с промењљивом срећом за обе стране, али шесте године када су се војске сукобиле, неочекивано се претвори дан у ноћ. Лидијци и Миђани видевши да је ноћ прекрила земљу, престадоше да се боре и прекинуше битку, па се почеше да брину само о томе како да закључе мир". И они су стајали пред помрачењем Сунца као пред неким злокобним знамењем, јер нису знали његове узроке.

Словенска антитеза

Словенска антитеза је фигура која се састоји у поређењу два предмета. Код словенске антитезе снага почива у томе што се прво каже слика, па после долази предмет о коме је реч. Тиме се слика прво утисне у свест, па је зато предмет много живљи. Наша народна поезија даје много примера за ову фигуру, која се иначе мање јавља у уметничкој поезији. Овде ћемо навести један пример из народне поезије:

Два су бора напоредо расла,
Међу њима танковрха јела:
То не била два бора зелена,
Ни међ' њима танковрха јела,
Већ то била два брата рођена:
Једно Павле, а друго Радуле,
Међу њима сестрица Јелица.

Ево и другог примера:

Шта се сјаји лугом зеленим?
Јал' је сунце, јал' је јасан месец?
Нит' је сунце, нит' је јасан месец
Већ је снаха међу ђеверима.

Ко ће први...

Често се може видети како се на улазу у школу дечаци гурају, а понекад и потуку око тога ко ће први крочити у зграду. За дечачко доба то је обична појава, па се томе нико не чуди. Но, чудили би се и сами дечаци кад би знали да су и одрасли правили крупан проблем од тога ко ће први ући на врата неке одаје.

У историји је познат спор између Шпаније и Француске око првенства дипломатских претставника. До сукоба је дошло око пријема на енглеском двору 1661 године. Француски посланик тражио је да му се указују веће почасти него посланику шпанског краља. Шпански посланик није хтео да попусти, па се сукоб између дипломатских претставника претворио у сукоб држава. Односи су се тако заоштрили да је постојала опасност оружаног сукоба. Коначно је Филип IV, шпански владар, упутио специјално изасланство Лују XIV и преко њега изразио жаљење што је дошло до сукоба, обећавајући да убудуће шпански посланик неће долазити на скуп ако је пре њега стигао француски. Сукоб је тако избегнут, али Шпанија ипак није признала првенство Француске. Спор је окончан тек после сто година, кад су на шпански престо сели Бурбони.

До сличних сукоба долазило је и међу дипломатским претставницима других држава. У жељи да учини крај овим размирицама, папа је саставио ранг-листу владара. На првом месту био је сам папа, на другом римско-немачки цар итд. Но, ову листу нико није прихватио, тако да је и даље долазило до сукоба око церемонијала. Пуних пет година пред Вестфалски конгрес (1648) расправљало се о томе ко ће први ући у Минстер и на коју капију, ко ће се први попети уз степенице, ко ће први ући у дворану, ко сести десно, а ко лево од претседника. Размирице исте врсте појавиле су се и приликом закључења Ризвичког мира. Делегати се нису могли сложити око тога где ће ко да седне. И можда би се овај скуп растурио да некоме није пала на ум срећна мисао да се из дворане за седнице избаци сто, како се ниједна делегација не би нашла у зачељу. Министри су ушли у дворану, стали у круг и тако се договорили о битним тачкама Ризвичког мира.

Године 1699 карловачки зидари добили су задатак да преуреде павиљон у коме ће се водити преговори за закључење Карловачког мира. Преуређење нису изискивали ни естетски разлози, нити пак разлози удобности. Зидари су само отворили још неколико врата у зидовима дворане за конференције. Наиме, претставници Турске, Аустрије, Пољске и Млетака нису могли да се сложе ко ће први ући у дворану за седнице. Решење је нађено тек кад је једна од делегација предложила да се отвори онолико врата колико има делегација, па да све уђу истовремено. Тако је и учињено.

Негде у то време настао је и обичај да се међународне конференције одржавају за округлим столом. Предност оваквог стола била је у томе

што он нема ни чела ни зачеља, тако да све делегације заузимају око њега исти положај. Отада се међународне конференције често називају „разговори за округлим столом“.

Сви ови догађаји, ма колико изгледали чудни и бесмислени, имају свог оправдања. У то време није постојала правна једнакост држава. Њихова ранг-листа састављана је по предлогу папе, на основу тренутне моћи држава, или пак према пореклу њихових владара. Због тога је давање првенства претставнику једне државе на свечаном пријему или међународној конференцији значило увреду и националну срамоту за другу државу.

У 18 веку створена је једна нова ранг-листа дипломатских претставника, али не према томе које су државе претстављали, већ према њиховом звању. Усвојено је да амбасадори улазе у прву класу дипломатских претставника, другу класу сачињавају изванредни посланици и опуномоћени министри, трећу министри резиденти, четврту отправници послова, а пету дипломатски агенти. Ова подела, изведена само у општим линијама и недовољно прецизна, остављала је низ нерашчишћених питања. Пре свега, није било решено питање ранга претставника разних држава с једнаким титулама.

Овим проблемом бавили су се многобројни правни писци, па и сами дипломатски претставници. Године 1760 португалски министар Помбал предложио је да се по датуму акредитовања одређује ранг међу дипломатским претставницима исте класе. Бечки двор презриво је одбацио овај „тако апсурдан предлог“. Мисао министра Помбала прихваћена је тек 1815 године, на Бечком конгресу. Том приликом извршена је подела дипломатских претставника на три класе. Разлика међу њима била је углавном церемонијалног карактера. Претставници првог ранга носили су титулу „екселенције“, приликом првог свечаног пријема код шефа државе имали су право да покрију главу чим то он учини, у свом посланству примали су посете испод балдахина и возили се колима са шест коња, итд.

Кад је усвојена правна једнакост држава, дипломатске формалности сведене су на разумну меру. Данас се сматра да су претставници свих држава једнаки, јер су и саме државе правно једнаке. На међународним конференцијама нема спорова око тога ко ће први ући на врата, ни ко ће где сести. За потписивање међународних уговора, које је у своје време претстављало крупан проблем, усвојено је једноставно решење: уговоре потписују државе по азбучном реду. Ни међу сталним дипломатским претставницима нема више спорова те врсте. Доајен дипломатског кора — дипломатски претставник најстарији по датуму акредитовања — стара се о свим питањима церемонијалног карактера.

Игра лоптом

Игра лоптом није забава коју су измислили наши савременици. Њоме су се забављала деца и одрасли још од давнина. Њена историја протеже се далеко уназад, тако да се и не зна тачно где и када је она настала.

Први подаци о игри лоптом потичу од старих Египћана и Кинеза, али нам нису остала сачувана њихова правила. О овој игри код Грка знамо нешто више. Они су игри лоптом придавали велики значај, па су је унели и у школске наставне програме. За њу су постојали посебни учитељи и нарочите дворане. И Римљани су се радо забављали лоптом.

Од чега су биле начињене те старинске лопте? Већином од коже, а биле су испуњене вуном, перјем, длаком или осушеним семењем смокве. Но, већ и тада било је лопти испуњених ваздухом. Познате су неке римске игре лоптом, на које се и данас понегде наилази. Например, ударање лоптом о зид једном па другом руком и пљескање шакама између тога. Римљани су знали и за игру у кругу, при чему су добацивали лопту један другом. Онај ко би је испустио на земљу морао је после тога да извесно време стоји на једној нози.

Од почетка наше ере па све до 11 века о игрању лоптом зна се само из слика. По њима се може закључити да су ондашње игре биле сасвим једноставне — бацање и хватање. У 12 веку игра лоптом постаје већ нешто занимљивија. Дечаци у Енглеској играли су овако: у обележеном пољу лопта је бацана увис, а учесници, подељени у две групе, гледали су на сваки начин да је убаце у сопствени „гол” — рукама или ногама. Ова игра очевидно је близак сродник савременом футбалу и рагбију.

Рагби су први заиграли ђаци школе у Рагбију, у Енглеској, по коме је та игра и добила своје име.

У 15 веку у Флоренцији играла се нека врста футбала, али се он доста разликовао од данашњег. Сваки тим имао је по 27 играча: три голмана, четири играча одбране, пет тркача и петнаест навалних играча. Лопта се могла одбацивати и ногом и руком, али се није смела задржавати у руци. Циљ је био да се она убаци у противнички гол. Ова игра ни-

је одушевљавала само Флорентинце, него и многе људе у Француској и Енглеској, али је имала и доста противника, који су говорили да је она штетна, јер они који је играју занемарују свој свакидашњи посао.

Доцније се у Енглеској развио футбал, који је постао прави народни спорт. Створена су и правила, која унеколико и данас важе. Али, све до 1860 године није се сматрало као прекршај кад би играч дотакао руком лопту у пољу.

Проверите своје знање

Камено, бронзано, гвоздено доба... Тим именима назвала је историја прва раздобља у развитку људског друштва. Каквим би се именом могло означити раздобље у коме ми живимо? Одговарајуће име не би се могло наћи, као што се не би могло рећи који од метала и минерала заузима најважније место у животу данашњег човечанства.

До пре неколико година многи метали и минерали који су данас од прворазредне важности уопште нису били употребљавани. Шта ви знате о њима, колико још памтите од онога што сте о металима или минералима учили у школи? Проверите своје знање и памћење на овим питањима. Одговори и објашњења дати су на крају.

1) Који је то метал — доскора практично неупотребљив и неупотребљаван — нашао примену у изради авиона на млазни погон?

2) Који се метал може истањити у листиће тако танке и крте да их и лак додир руке може претворити у прах?

3) Да ли са истом лакоћом човек може да подигне један суд напуњен истопљеним златом, као што би подигао исти тај суд ако се у њему налази истопљено гвожђе?

4) Који се метал, превучен танким слојем калаја, употребљава за прављење кутија за конзерве?

5) Који је минерал главни састојак пудера којим се после купања посипају одојчад?

6) Који је метал толико лак да може да се одржи на површини воде?

7) Доскора се мислило да су резерве једног погонског материјала прилично ограничене. Међутим, данас се зна да су те резерве необично велике. Који је то материјал?

8) Које метале називамо племенитим и зашто?

9) Који је радиоактивни елеменат омогућио истраживања у области атомске енергије?

10) Где се налазе највећа налазишта никла на свету?

11) Који чисти елеменат, кога иначе има у сваком гориву, неће горети ако га ставимо у пећ?

12) Шта се додаје челику приликом израде ножева и виљушака који не рђају?

ОДГОВОРИ И ОБЈАШЊЕЊА

1) Титанијум. Овај елеменат познат је још од 1791 године, али све до 1946 није практично употребљаван. Данас се легуре титанијума употребљавају за израду авиона на млазни погон, јер могу да издрже температуру од 1926 степени Целзијусових.

2) Злато. Ниједан други метал не може се тако лако ковати као злато. Оно се може истањити у листиће дебеле свега један милионити део сантиметра. Ти танки листићи злата пропуштају светлост.

3) Не. Један суд пун злата тежи је 2,25 пута од истог суда напуњеног гвожђем.

4) Челик. Кутије за конзерве праве се углавном од челика превученог слојем калаја који није дебљи од једног четиристотог дела сантиметра.

5) Талк. После купања одојчад се засипају пудером чији је најважнији састојак талк. На скали за одређивање тврдоће минерала талк је означен као најмекши, а дијамант као најтврђи минерал.

6) Литијум. Овај метал толико је лак да би могао да плива по површини воде. Међутим, то је практично неизводљиво, јер литијум хемиски реагује на додир с водом.

7) Нафта. До пре неколико година постојала је бојазан да

ће се резерве нафте брзо исцрпсти. Међутим, данас се зна да су те резерве неупоредиво веће од оних за које се знало пре десет или петнаест година.

8) Платина и злато. Ова два метала не подлежу утицајима хемиских једињења, па зато и не мењају свој састав и сјај. Али, и они се могу растворити у одређеној мешавини хлороводоничне и азотне киселине, такозваној „царској води“

9) Уранијум. Иако откривен још 1789 године, уранијум се све до недавно мало употребљавао. Тек кад су почела истраживања у области атомистике, уранијум је „заузео“ своје право место. Он се јавља у више облика, који су у хемиском погледу потпуно исти, али се разликују по атомским тежинама.

10) У Канади. Око 85% никла потиче из канадских рудника.

11) Угљеник. Он се јавља у више различитих облика. Дијамант је кристал чистог угљеника, а други његов облик је црни графит. Иако у свим горивима преовлађује угљеник, дијамант и графит, тј. чист угљеник, уопште не горе.

12) Хром и никл. Ова два метала додата челику чине га отпорним према корозији и због тога предмети прављени од таквог челика не рђају.

ЗЕМЉА ШЕЋЕРЛЕМА
СИЛИ СИМФОНИЈА
ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

ОВАКВО СМО НАШЛИ СТАЊЕ: ЂУРА–ПРИМ'ТЕ ТО НА ЗНАЊЕ–
БОДОВА ЈЕ ИМ'О МАЊЕ!
ПОДВАЉИВ'О ОН ЈЕ СТАЛНО
БОРИО СЕ НЕЛОЈАЛНО!
ТО ЈЕ ЊЕМУ БИЛА МАНА...
ПОБЕДНИК ЈЕ ЗАТО–БРАНА!
ОН ПОДНЕЋЕ ТЕШКО БРЕМЕ
ПРИНЦА ЗЕМЉЕ ШЕЋЕРЛЕМЕ!
И ЗАТО МУ СУДСКО ВЕЋЕ
ЖЕЛИ МНОГО, МНОГО СРЕЋЕ!

ЗЕЛЕНИ ОКЕАНИ

Густи зелени свод под који се у летње дане склањамо од жеге и лепо исечена и сложена дрва којима зимских месеци „хранимо” наше пећи — то су обично једине две слике којима дочаравамо своју претставу о шумама. А оне нису само то. Шуме су и извори, океани, бране, вентилатори, пумпе, па чак и нека врста ДДТ-а. Оне упијају прекомерну влагу из земље и задржавају водене бујице, из њихових зелених круна дижу се у облику паре милиони литара воде од којих се стварају облаци, оне хладе ваздух и тиме омогућују тим истим облацима да се опет, сад у облику кише, врате на земљу.

Лети сунчеви зраци пеку голу земљу, која се све више жари и све јаче загрева ваздух. Да је та површина изнад које ваздух поиграва од јаре покривена растињем, температура ваздуха била би знатно нижа. Јер, из биљака би испаравала вода, а , као што је познато, приликом сваког испаравања троше се знатне количине топлоте. Та потребна количина топлоте била би „одузета” ваздуху и тиме би он постао хладнији и свежији. Доказано је да у току вегетативног периода, тј. од дана клијања биљке па док плод не буде зрео, из струкова пшенице који сви заједно дају пола килограма сувог плода испари 117 литара воде. Биљка шећерне репе испарава још много више, јер на свако пола килограма плода испари 445 литара воде. Ако се једна њива добро обрађује, онда се на њој по сваком акру (4047 квадратних метара) може добити 7 тона сувог плода. Рачуница је проста: за време вегетативног периода из струкова пшенице са тог комада земљишта испариће три и по милиона литара воде, која ће својим испаравањем хладити ваздух и која ће се, кад стигне на потребну висину, претворити у облаке.

Количина воде која у току пролеће, лета и јесени испари из једне шуме не може се ни измерити, нити означити бројевима. Највећи комплекси шума на свету налазе се у горњем сливу реке Амазоне. Та огромна област покривена шумама удаљена је од Атлантског Океана преко 600 миља, док је од Тихог Океана одвајају високе планине. Па ипак, иако се налази у близини Екватора и далеко од свежих океанских струјања, ова област није нимало топлија од приморских, а њене највише температуре знатно су ниже од температура у умереном климатском појасу. За умерену температуру становници горњег слива Амазоне имају да захвале својим шумама.

Али, хлађење ваздуха није једина „заслуга” шума. То је први беочуг у читавом низу појава. Умерена температура ваздуха један је од услова за равномерну расподелу и довољну количину воденог талога. Запажено је да веома често облаци пређу изнад голе равнице, да би се неколико километара даље згуснули и излили над неком планином или шумом. Откуд ове „ћуди” код облака? Уствари, овде се не ради ни о случајности, ни о некаквој ћуди, мада становницима равнице који жељно очекују кишу то може тако да изгледа. Јер, да би се облаци излили потребно је да, као што стручњаци кажу, наиђу на „хладну препреку”. А те препреке су хладан брдски ваздух или ваздух који су расхладиле шуме. А ако се још догоди да облак наиђе изнад планине која је обрасла шумом, можемо бити готово сигурни да ће киша почети да пада.

Познати немачки метеоролог Паул Шрајбер тврди да се над морска висина једне области покривене шумом може сматрати две стотине метара вишом но што нам то показују мерења. Ми не можемо да стварамо планине нити да повећавамо њихову висину у метрима да бисмо имали више воденог талога, али ми можемо повећати њихову релативну висину за две до три стотине метара ако их засадимо шумама.

Количина водене паре која испарава из шума толико је велика да су их метеоролози с правом назвали „зеленим океанима”. Према мишљењу метеоролога Зона, седам деветина кишних облака, па према томе и кише, постаје од испаравања на самим континентима. Он даље тврди да свега седам процената воде која испари из океана пада на копно. Сва остала океанска испарења враћају се опет у океане. Чак и областима поред мора и океана 70 отсто воденог талога долази од испарења са земље. Према томе, можемо бити сасвим сигурни да је „киша која пада по нашим главама дошла из земље на којој стојимо”, завршава Зон своје излагање.

Но, шуме не само да „хране” облаке, расхлађују ваздух и изазивају кише, већ и упијају влагу из земље. Због тога их у многим државама подижу у мочварним маларичним пределима, да би послужиле као „пумпе” за исушивање. Стручњаци тврде да се „зелени ДДТ” показао исто толико успешним средством против комараца као прави, јер је заједно с мочварама нестало и преносиоца маларије.

Кепеци

Кепеци, људи сувише малог раста, помињу се и у време пре наше ере у старој Грчкој. У феудално доба кепеци су држани на дворовима краљева и властеле, а њихова је дужност била да увесељавају дворане и владаре измишљајући разноврсне досетке. Поред тих досетки они су властелу увесељавали и својим малим растом, а често и ружноћом. На француском двору постојали су такозвани „краљеви кепеци“, али их је укинуо Луј XIV. За најчувенијег кепеца сматра се Никола Фери-Бебе. Он је био кепец пољског краља Станислава. Кад се Фери родио био је дуг свега 21 сантиметар, а тежак 750 грама. Фери је умро у 23 години и тада је био висок свега 89,3 сантиметара. Џефри Хатсон био је кепец енглеског краља Чарлса I. Кад је Џефри имао 30 година, био је висок 47 сантиметара. Умро је 1692 у 73 години живота. Тада је био висок 116 сантиметара.

ЕЛЕКТРОНИКА и њена „чуда”

Електроника, „наука о електронима“, развила се после открића термојонске лампе, коју је пронашао Ли де Форест, 1907 године. Електроника је први пут примењена у већој мери за време Првог светског рата, и то у радиофонији. Међутим, њен нагли развој настао је тек 1925, а најмодерније тековине ове чудесне науке почеле су да се примењују после 1939 године.

Прва постигнућа електронике била су: електрично снимање грамофонских плоча, електрични грамофон и тонфилм.

У Француској је узела маха нарочито електронска музика, чији је творац инжењер Константин Мартен. Настали су и први електронски инструменти: клавиолине, велике оргуље и електронска звона. Мартенов систем од 22 електронска звона „производи“ разне химне и популарне песме, које се могу чути и на даљини од дванаест километара. Да би се произвео звук одговарајуће јачине, било би потребно најмање десет тона обичних бронзаних звона. Та би звона стајала десет милиона француских франака, док целокупан систем електронских звона инжењера Мартена стаје свега пола милиона франака и њима рукује само један музичар.

Најновије остварење електронске технике јесте робот „Анатол“, дело француског инжењера Жана Дисајиа. Овај робот корача, „мисли“ и одговара на питања помоћу сигнала једне мале црвене лампице. Његов „нервни систем“ састоји се из више хиљада метара електричних веза. Недавно се Анатол „разболео“ и давао је нетачне, али ипак духовите, одговоре. С времена на време добијао је „нападе“, налик на епилептичне кризе код људи. Његов творац није могао да пронађе узрок ове чудне појаве и морао је да измени цео „нервни систем“ свог првенца. То је дало повода електронским стручњацима да се почну носити мишљу о потреби оснивања „нарочите гране медицине“ — медицине робота. Нарочити електронски стручњаци посветили би се искључиво изучавању кварова и поремећаја који могу да настану у разним деловима ових сложених механизама.

Између најновијих електронских изума, истичу се добоши с магнетским памћењем. Највећи од њих у стању су да региструју и „прочитају“ 125 хиљада бројева у секунди. Савремене фабрике-роботи у стању су да произведу, потпуно аутоматски, било какав електронски апарат. Електронске машине за рачунање решавају најкомпликованије проблеме аеронаутике. Недавно је једна аутоматска машина за копање угља изазвала дивљење рударских стручњака. Она, потпуно сама, буши подземну жилу и шаље шефу рудокопа, који седи код контролних апарата више километара далеко, подробне податке о квалитету и количини угља. Машина ради danoноћно — ломи руду, слаже је на бескрајно платно и транспортује до излаза из окна.

Међу последња открића електронике долазе магнетски детектори, који су у стању да са авиона, изнад било које територије, открију наслаге руде или резерве нафте у земљи. Друга једна електронска машина, која се примењује у авијацији, региструје и прати лет две хиљаде авиона истовремено.

Крупна одлука

СРБИЈА ЈЕ СЕБЕ У ПРВОМ УСТАНКУ СМАТРАЛА НЕЗАВИСНОМ ДРЖАВОМ

Историчари су дуго расправљали о томе да ли је у Првом устанку Србија била држава и да ли је била независна. Један догађај из самог устанка даје најбољи одговор на то питање.

После устаничких победа над регуларним турским трупама, нарочито после боја на Мишару, где је уништена главнина турске босанске војске, Порта је дала пристанак да се са устаницима преговара. У Цариград је отпутовао трговац памуком и некадањи турски конзуларни службеник у Бечу Петар Ичко, са устаничким овлашћењима. После извесног времена он се вратио у Србију, која је, док је он боравио у Цариграду, била постигла нове успехе. Било је ослобођено и Смедерево, у које је пренето седиште Правитељствујушчег совјета и где су се налазиле многе устаничке војводе. Био је ослобођен и Београд.

У то време, крајем фебруара и почетком марта 1807 године, одржано је заседање Народне скупштине. Пошто је размотрила ситуацију, Скупштина је одлучила да одбије све турске понуде, које су Србију стављале у положај вазалне области. Наиме, Турци су преко Ичка били понудили Србији аутономију и спремили о томе ферман, условљавајући повластице које су давали извесним обавезама. Једна од њих била је плаћање данка, а друга — ратовање за рачун Турске.

Одбацујући турске понуде, Народна скупштина је уствари одбацила споразум који је Ичко постигао, а с којим се нова Србија није слагала. Скупштина је одлучила да се настави ослободилачки рат, па је утврђен оперативни план и решен низ других послова. Одлучено је, поред осталог, да се поправе зидови београдске тврђаве и да се у београдском Доњем граду створи арсенал и оснује тополивница, као и радионица оружја, ковачнице и друге радионице које ће служити ратним потребама.

У уверењу да ће устаници једва дочекати понуде које им је дала, Порта је послала свога делегата у Србију. Он је стигао у Смедерево, где је заседавао Правитељствујушчи совјет. Стигао је само неколико дана после закључења заседања Народне скупштине. Тадањи претседник Совјета био је војвода Сима Марковић, родом из Великог Борка. Он је био истакнута личност устанка од самог његовог почетка. Још пре 1804 године био је добар Карађорђев познаник и вероватно је учествовао у разним ранијим народним покретима, као и у фрајкору, где је највећи број устаничких војвода стекао ратничка искуства. О његовој просвећености један страни дипломатски претставник из тога времена писао је: „Кнез Симеон читајет и пишет, храбар и благоразуман ...“ После смрти Јанка Катића и Васе Чарапића, Сима Марковић био је главни војвода у земљи и један од људи најближих Карађорђу.

У својству претседника Правитељствујушчег совјета, Марковић је примио турског делегата, а 19 марта 1807 сазвао је седницу Совјета. На њој је требало да се утврди формалан одговор турском претставнику на његово тражење о испуњењу акта којим су Турци Србији давали аутономију, а по коме је сада требало да Срби Турској даду војску за њено ратовање. Међутим, Совјет је, као што је Народна скупштина већ била и решила, одлучио да се одбаци турски акт о аутономији и да се самим тим одбије и турско тражење војске од Србије.

После завршене седнице Совјета, Сима Марковић је примио турског делегата и рекао му у име народа и Совјета:

— Србија себе сматра независном државом; никакве данке не пристаје дати, нити ће дизати оружје за рачун Турака...

Турски делегат је после овога напустио Србију. Изјавом Симе Марковића, Срби су уствари раскинули сваку везу с Турском и Цариградом.

НАУЧНА открића у 1953 год.

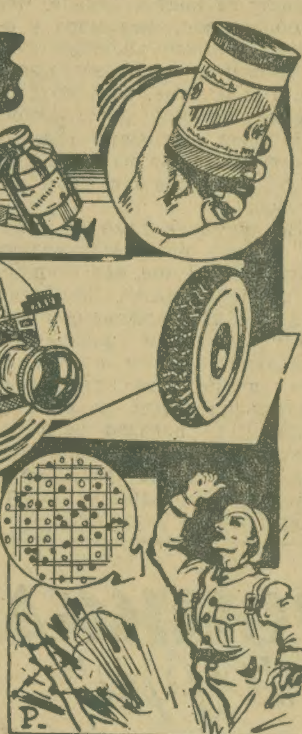

Прошла година није била година сензационалних и великих открића која би задивила свет. Али, и поред тога она се с правом може назвати годином напретка у свим областима људског знања и живота. О тим стремљењима, постигнућима и открићима писано је током прошле године. Ти појединачни извештаји, ма колико занимљиви, ипак не могу да нам дочарају целокупан напредак који је човечанство остварило у току једне године. Било би немогућно набројати сва открића, јер би та листа била исувише дугачка. Ипак, какав је успех наука забележила у прошлој години, моћи ће да се види и из ових неколико занимљивих података.

АСТРОНОМИЈА:

У Џордел Бенку, у близини Манчестра, у Енглеској, почела је изградња највећег радио-телескопа на свету.

Новим методом заснованим на фотографији и електроници добијене су јасније слике звезда које зраче слабом светлошћу.

Утврђено је да се у средини „Великог Магелановог облака“, звезданог система који је најближи нашем — Сунчевом систему, налазе џиновске плаве звезде, које су десет хиљада пута светлије од Сунца и огромне црвене звезде, чија је маса милион пута већа од Сунчеве.

До незнатних промена у Земљином обртању око своје осе углавном долази због утицаја ветрова, плиме и осеке.

Пронађен је необично осетљив термометар с фотоелектричном ћелијом. Овај термометар омогућава прецизније мерење температуре звезда.

Израђена је машина која потпуно аутоматски врши анализу фотографских плоча на којима се налазе снимци појединих звезда, звезданих сазвежђа и осталих небеских тела. Према тим снимцима машина утврђује тачан положај неке звезде и њену удаљеност од Земље.

БИОЛОГИЈА:

Опитима, којима је био циљ да се у лабораторији створе услови какви су постојали на Земљи пре но што се на њој појавио живот, утврђено је да се хлорофил може спонтано створити ако два проста гаса и вода пређу изнад загрејаног кремена.

Установљено је да се из алги може добити храна веома богата протеинима.

Биолози су открили да заметак пилета неће угинути, иако је извесно време био потопљен у течни азот чија је температура 320° Фаренхајтових испод нуле.

Пронађено је ново средство против инсеката које је сто пута ефикасније од ДДТ-ија. Оно је потпуно нешкодљиво за људе и домаће животиње.

Издвојен је нов антибиотик, олигомицин, за који се сматра да се са успехом може употребити за лечење обољења биљака, која су изазвана разним гљивама.

ТЕХНИКА:

Израђен је минијатурни радио-апарат који се може носити на руци као ручни часовник. Овај радио-апарат може да прима радио-таласе са удаљености од 40 миља.

Нарочитом фотографском камером код које експонажа траје свега десет милионитих делова секунда омогућено је снимање честица влаге и прљавштине у ваздуху.

Откривено је да се гуме на аутомобилима мање клизају по влажном асфалту ако се приликом њихове израде употреби прах добијен од ораховe љуске.

Пронађен је начин да се праве чак и микрофотографије у три димензије.

После петнаестогодишњег испитивања утврђено је да су тролејбуси економичнији од аутобуса, чак и у оним земљама у којима је погонски материјал за аутобусе јевтинији од електричне енергије.

Комбинацијом асфалта и течног кремена постиже се да површина асфалтних друмова не буде клизава, чак и кад је влажна.

Ако се посуде за печење хлеба и колача приликом израде обложе политетрафлуороетиленом, новим пластичним материјалом, њих више није потребно премазивати машћу или бутером. Тесто печено у њима неће се уопште лепити за дно.

Још један проналазак који ће интересовати домаћице. Пронађено је веома ефикасно средство против мољаца које се раствара у води. Ствари које треба заштитити од мољаца само се исперу у том раствору.

Израђен је електромагнетски „чаробни штапић“ помоћу кога се може открити подземна вода без обзира на којој се дубини налази.

Конструисана је минијатурна фотографска камера са сопственим светлосним извором помоћу које се могу правити снимци унутар човечјег тела.

Пронађен је систем који омогућава отпремним радио-станицама да утврде колико радио-апарата у датом тренутку прима њихову емисију.

ВЕРОВАЛИ или не...

САЗИДАНА БЕЗ ВОДЕ

У Сунану, у Индији, нази се велика мошеја Муиз-Уд-Дин која је сазидана без иједне капи воде. Уместо с водом, малтер је

прављен с млеком, јер по једном старом веровању овако зидане зграде „трају вечито”.

ЧОВЕК КОЈИ НИЈЕ ОСЕЋАО БОЛ

Пре Другог светског рата живео је у Немачкој неки Шолкопф који уопште није осећао физичке болове. Захваљујући томе он је могао да изводи разне факирске вештине много успешније од индиских факира и јогија.

ЗБОГ ЈЕДНОГ ДОЛАРА...

Џек Боли из Детроита био је веома педантан човек. Године 1928 он се разортачио са својим компањоном, с којим је иначе био у великом пријатељству. Кад је Боли средио своје рачуне, утврдио је да му је ортак исплатио један долар мање. Око тог долара водила се прво дуга преписка и, најзад, Боли је тужио свог бившег пријатеља. Судски процес трајао је дванаест година, а трошкови суђења изнели су 11.917 долара, док је адвокатима морало бити исплаћено 17.400 долара. Боли је изгубио процес, а с тим и онај један долар који је, како је бар он тврдио, захтевао не из тврдичлука, већ зато што је педантан и што жели да у његовим рачунима буде све тачно. Поред тога, он је морао да плати и све судске трошкове, као и хонораре адвокатима.

ЏИУ-ЏИЦУ С МЕДВЕДОМ

Пре нешто више од петнаест година, одиграла се чудна борба између јапанског угљара Анзико Сана и једног огромног медведа. Једног дана, кад је Анзико с још једним пријатељем отишао у шуму да накупи дрва за прављење ћумура, напао их је медвед. Анзико се упустио у борбу са огромном животињом, док је његов друг отрчао да дозове помоћ. Борба је трајала пуних десет часова и у њој је угљар употребио систем џиу-џицу. Захваљујући томе, могао је да се одупире медведу све док помоћ није стигла. Овај начин борбе толико је изнурио медведа да није био у стању ни да побегне.

ОСТРВО — ПЕЧУРКА

Усред језера Амено, у Италији, лежи једно камено острвце. Острво има облик џиновске печурке и потпуно је неприступачно, јер се камена „дршка” печурке диже окомито из воде.

Кроз историју АТОМА

ВИДИШ ОВАЈ МОДЕЛ РЕАКТОРА ... ГРАФИТ УСПОРАВА ИНТЕНЗИТЕТ ЦЕПАЊА, А ПОМИЧНЕ ШИПКЕ РЕГУЛИШУ ЊЕГОВУ КОЛИЧИНУ

ОВО ТИ ЈЕ ШЕМАТСКИ ПРЕГЛЕД РЕАКТОРА У ХЕНФОРДУ

ПОМЕШАНИ ОБИЧАН УРАНИЈУМ И УРАНИЈУМ 238 – ТО ЈЕ ПОГОНСКО СРЕДСТВО РЕАКТОРА

ЦЕПАЊЕ УРАНИЈУМА 235 КОНТРОЛИСАНО ШИПКАМА

ПЛУТОНИЈУМ СЕ ИЗДВАЈА

НОВИ ЕЛЕМЕНАТ ПЛУТОНИЈУМ ОТСТРАЊЕН ИЗ „ПЕПЕЛА“

У ЛАБОРАТОРИЈАМА И ИНСТИТУТИМА СПРОВЕДЕНЕ СУ СВЕ МЕРЕ СИГУРНОСТИ...

ПРЕ НО ШТО ВАМ БУДЕ ДОЗВОЉЕН РАД У ИНСТИТУТУ, МОРАЋЕТЕ ПРОЋИ КРОЗ НАРОЧИТУ ОБУКУ.

СВА ОВА ПРАВИЛА МОРАЈУ СЕ ПОШТОВАТИ. УВЕК И БЕЗ ИЗУЗЕТКА

А ОВИ ОСЕТЉИВИ ИНСТРУМЕНТИ НА ВРЕМЕ ЋЕ ВАС УПОЗОРИТИ НА ОПАСНОСТ.

ОВИ ДЕБЕЛИ ЗИДОВИ СИГУРНА СУ ЗАШТИТА ОД ТОПЛОГ МАТЕРИЈАЛА.

ЗАХВАЉУЈУЋИ СВЕМУ ТОМЕ, ЉУДИ КОЈИ ОВДЕ РАДЕ НИСУ ИЗЛОЖЕНИ ОПАСНОСТИ.

ТО СУ МЕХАНИЧКЕ РУКЕ ПОМОЋУ КОЈИХ СЕ РАДИОАКТИВНИМ МАТЕРИЈАЛОМ МОЖЕ РУКОВАТИ ИЗ ДАЉИНЕ

А ШТА ЈЕ ОВО?

НАСТАВИЋЕ СЕ

Хејвудова ЧАРОБНА ФРУЛА

Џон Хејвуд из Корбија, у Нортхемптону у Енглеској, не може да се спасе од силних поруџбина, које му свакодневно пристижу од људи из целога света. Сви су убеђени да ће се моћи послужити његовом изванредном вештином.

Једна стара легенда из 1284 године говори о неком чувеном ловцу на пацове. Прича се да је он спасао свој град Хамелн у Немачкој од велике најезде пацова, на тај начин што их је одмамио звуцима своје свирале у реку Везер, у којој су се подавили. Данас, после 670 година, ова је легенда постала стварност. Џон Хејвуд, чувар ловишта, је модерни енглески ловац пацова који своје успехе постиже помоћу фруле.

Пре неколико година он је случајно открио ову своју вештину. Обилазећи ловишта, Хејвуд је уживао у прављењу фрула од врбовог дрвета. Беспослен, сатима је свирао у фрулу подражавајући готово све птичје гласове.

Једног дана дошао је до занимљивог открића. Направио је фрулу од трске, али није био задовољан. Чинило му се да није успео, јер није могао на њој да изазове оне звуке које је желео. Незадовољан својом свирком, ставио је фрулу у џеп. Кад се увече вратио кући извадио је поново фрулу од трске и покушао да изазове неке тонове. Сељак код кога је Хејвуд становао био је навикнут на свирку свог станара и није се обазирао на њега. Али, сада је био запрепашћен призором који му се указао пред очима. Џон Хејвуд је стајао на средини дворишта и дувао у нову фрулу. Око њега се искупио велики број пацова, који се стално повећавао пристизањем нових из суседних стаја и амбара. Животиње су изгледале веома изненађене и унезверено гледале око себе. Кад је Хејвуд престао да свира они су се разбежали на све стране. Запрепашћени Џон Хејвуд мислио је да се то случајно догодило. Али, кад је поново засвирао, ова необјашњива претстава се поновила.

Тај час је, уствари, био прекретница у животу Џона Хејвуда. Он је почео да студира гласове пацова као што је дотада студирао гласове птица. Данима је извијао на фрули најразличитије мелодије, док најзад није савладао цео „пацовски језик“. Установио је да пацови нарочито реагују на један одређени звук фруле. Свирајући ту одређену мелодију он је био у стању да измами из скровишта и последњег пацова.

У слободном времену чувар ловишта давао је претставе свирајући у фрулу и позивајући пацове, чиме је изазивао чуђење присутних. Ове претставе имале су велик успех и у околним селима. Одлучио се да постане модерни ловац пацова. Наоружан замкама и отровом у прашку дао се на посао. Својом свирком прво би измамио пацове, а потом их уништавао замкама и отровима. Ускоро се толико прочуо да су се почели отимати за његове услуге.

Џон Хејвуд важи данас за најспретнијег ловца пацова на свету. То сведочи маса писама и изјава захвалности које прима свакога дана из целога света. Где год се појавио, пацовима би куцнуо последњи час. Нико, осим њега, не може да се похвали да је за једну једину ноћ убио 1147 пацова. То је његов последњи рекорд.

Ко су биле џебеџије?

Џебеџије су биле врста војске у старој Турској, а дужност им је била да чувају и преносе оружје и муницију. Овај ред војске установио је Мехмед II. За време његове владе било је 700 џебеџија, а за Мурата III (1574—1595) њихов број порастао је на 7.500 момака. Један део је живео у Цариграду, а други по граничним градовима. У Босни су били саставни део посаде по капетанијама. Командант свих џебеџија био је џебеџибаша. Одреди џебеџија укинути су 1826 године.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Овде ћемо вам дати животопис једног нашег старог песника.

Он се родио 1 маја 1819 године у Рачи крај Бјеловара, а умро је 30 јуна 1910 у Загребу. Гимназију је свршио у Загребу, а курс за административног крајишког официра у Грацу. Служио је у разним местима. Стихове је штампао у првој години Гајеве „Данице“ 1835 (а последња му је пригодница у Савременику 1910). За време илиризма испевао је низ даворија, пригодница итд. Пре појаве Аугуста Шеное он је био најплоднији новелист у „Вјенцу“, а исто тако и један од највреднијих његових сарадника- преводилаца. Ни у старијим годинама није престао да ради на књижевности. Он је био главни организатор Друштва хрватских књижевника и његов први претседник.

Ако се нисте сетили о коме је реч, читајте даље.

Он је издао следеће књиге песама: „Пјесме“ (1842), Кријеснице (1862 и 1865), Попјевке и милоснице млађенке (1885). Превео је „Евгенија Оњегина“ од Пушкина. Саставио је антологију, коју је сам превео, „Из славенске родбине“, од Шекспира је превео „Отела“, песму „О звону“ од Шилера итд. Васпитан за време илиризма, другујући с његовим вођима, он је кроз више генерација проносио идеализам и занос својих младих дана. У време кад је издао своје Кријеснице сматрали су га првим лирским песником на нашем језику. Али и доцније, кад су у њему гледали само стихотворца, он је уживао опште поштовање. У својим песмама обрађивао је патриотске мотиве, проповедајући слогу Хрвата, Срба и Словенаца. Он је проглашен за оца хрватске метрике. Без обзира на уметничку вредност, његов књижевни рад има у доба стварања наше националне културе велик значај, а неке његове песме, као што су: „Љубимо те, наша дико“, „Јунак сам из Лике“, Ој јесенске дуге ноћи“, стекле су популарност у најширим слојевима народа.

Ако се ни сад нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Иван Трнски)

Са свих страна

ЧИМУ

Чиму је име једног индијанског племена које је изумрло. Живело је на северној обали Перуа. Пре доласка шпанских освајача Чиму су имали јаку државу. Рушевине њихових грађевина сачуване су на више места. Остаци њихове цивилизације (керамичке посуде и фреско-слике) имају карактеристике културе која је владала у овим крајевима пре Инка. Под именом чиму познате су земљане вазе старог Перуа, које су мајсторски израђене у облицима биљака и животиња. Неке вазе испуштају и гласове кад се из њих точи вода; обично гласове животиње у чијем су облику направљене.

„ПЛАВА КРВ“

Познато је да су у ранија времена племићи говорили да имају такозвану „плаву крв“ и тиме хтели да истакну да су нешто више од других људи. Разуме се да је то била не само велика превара него и заблуда. У Француској револуцији сељаци који су убијали племиће брзо су се уверили да је и у племића крв црвена као и у других људи. Уствари, сваки човек има плаву и црвену крв. Крв на путу кроз тело губи кисеоник, а добија угљендиоксид и због тога постаје пурпурно модра. Кад стигне до плућа она испушта угљендиоксид и постаје црвена, па се враћа у срце за ново путовање кроз тело.

ШТА ЈЕ ЕБОНИТ?

Ебонит је чврста гума која се добија топлом вулканизацијом каучука са сумпором. Ебонит садржи до четрдесет отсто сумпора. Он је изврстан електрични изолатор и може да се добро обрађује, реже, буши итд. Ебонит се раније много употребљавао у електротехници, затим за израду галантериске и токарске робе. Данас су га потиснули из употребе бакелит и различите вештачке смоле и материје.

БУНГАР

Бунгар је индиска реч и њоме се означава дванаест великих опасних змија отровница које живе у пределима Источне Индије и Јужне Кине. Највећа отровница из ове групе је бунгарум-памо, која је дуга око 1,75 метар. Њено црно тело посуто је жутим кружићима. **Врх репа јој је туп.**

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СПАВАЈУ ЛИ СВЕ ЖИВОТИЊЕ?

Најпримитивније животиње, поготову оне једноћеличне, изгледа никад не спавају. За бескичмењаке се може рећи да, такође, у највећем броју случајева не знају за сан. Али, неки инсекти, например, пчеле, падају у неко стање слично сну. Међутим, свим кичмењацима — рибама, водоземцима, гмизавцима, птицама и сисарима — сан је неопходан.

Животиње с хладном крвљу мање осећају потребу за сном него оне с топлом. Код сисара је дужина неопходног сна у непосредној вези с брзином куцања срца. Тако бели пацов, чије срце откуца 500 пута у минуту, спава дневно 12 до 15 часова, док је слону, чије срце откуца само 20 пута у минуту, довољно и два до три часа сна дневно. Познато је, рецимо, да пас угине ако му се четири дана не дозволи да заспи.

За извесне рибе тврди се да могу невероватно дуго да издрже без сна. У великом акваријуму у Сиднеју, Аустралија, једна ајкула пливала је непрекидно — шест година. За то време она је превалила 320.000 километара.

ШТА ЈЕ СЕЦЕСИЈА?

Сецесија је латинска реч и значи одвајање, политичко отцепљење, отпадништво. Реч сецесија у модерном сликарству је назив за уметнички правац једне групе сликара који су се потпуно одвојили од претставника старијег правца у избору материје, схватању и техници.

ИСКОПИНЕ ИЗ НЕОЛИТСКОГ ДОБА У МАЛАЈИ

Музеј Рафлс из Сингапура организовао је недавно експедицију, којој је био циљ да испита једно неолитско гробље у малајској држави Келантан. Научници су пронашли велик број остатака културе каменог доба, за које тврде да су стари близу 10.000 година. Неки остаци потичу и од људи, што је нарочито заинтересовало анатоме—чланове ове експедиције. Они сад покушавају да утврде којој су раси припадали прастановници Малаје. Нађено је неколико огрлица с каменим перлама и шкољкама, а има и доста алата од углачаног камена. Тај алат је прилично лепог облика. Нађено је исто тако више чинија и другог посуђа. По мишљењу стручњака, ово је најбогатије налазиште предмета из каменог доба у Малаји.

ИЗЛОЖБА РЕТКИХ РИБА

У Лондону је недавно приређена изложба акваријума, на којој је приказано 970 примерака разних риба. Пажњу посетилаца нарочито је привукла такозвана риба-стрелац, која живи у источноиндиским водама, а која лови мушице на тај начин што на њих штрца из уста капљице воде. Погођена мушица падне у воду, па је риба-стрелац одмах прогута. Занимљива је и риба скатофагус аргус, која такође живи у источноиндиским водама. Њу називају и „чистачем улица“, јер се храни животињским изметом. Код такозване египатске рибе женка баца икру крај обале, где је мужјак оплоди. После тога женка покупи оплођену икру и држи је у устима све док се рибице не излегу. Лавовска риба, позната и као риба-скорпион или риба-змај, има необичан изглед, а њене пераје завршавају се дугачким шареним бодљама. Риба-радар, која је такође приказана на овој изложби, припада породици електричних јегуља. Она подједнако лако плива напред и назад, а у репу има електричну „батерију“.

ДОДАТАК ХАНГАРУ

Бомбардери „Конвејер Б-36“, који имају десет мотора, толико су велики да не могу да се сместе у хангаре. У њима може да стане само предњи део авиона и крила, док задњи део вири. Да би се и тај део покрио и заштитио од невремена, направљен је нарочити продужетак хангара, који може, према потреби, да се надува и тако направи заклон за незаштићени део авиона. Кад он више није потребан, једноставно се испусти ваздух и тај део се савије, па се тако добије више простора пред хангаром. Овим је постигнута знатна уштеда, јер изградња ових огромних хангара много стаје и они би заузимали сувише велики простор.

НАЈСТАРИЈЕ ДРВО НА СВЕТУ

У Мексику и данас постоји једно дрво, названо „ел-туле“, за које се сматра да је најстарије на свету. То је један гигантски чемпрес висок 45 метара, а готово исто толико дебес, тако да цело дрво личи на неки четвртаст предмет. Оно је познато у целом Мексику. Неки тврде да је имало 1400 година кад је Колумбо пронашао Америку. Под њим су се пре четири века одмарали освајач Кортес и његови војници. Ово дрво задивило је и познатог научника-истраживача Александра Хумболта, који је у њему урезао своје име. Међутим, дрво је даље расло, па је тако нестало и имена овог великог научника.

ИСПИТИВАЊЕ ВОЗАЧА

Мотоцикли се у последње време израђују и продају у великом броју, али се зато и број саобраћајних несрећа знатно повећао. Утврђено је да није свако способан да се снађе у живом саобраћају. Да би се бар донекле избегле несреће, једна фабрика мотоцикла подвргава своје муштерије испитима. Наиме, сваки онај који жели да купи мотоцикл испитује се на тај начин што седне на један уређај за управљање који се налази пред биоскопским платном. На платну се ређају слике са свим могућим незгодним случајевима у саобраћају. Један нарочити уређај региструје за то време све реакције код возача. Утврђено је да возач просечно реагује на незгоду за око седам десетина секунде.

ШТА ЈЕ ПЛАТИНСКА ЛАМПА?

Платинска лампа служи за пречишћавање ваздуха. Код ње се изнад пламена налази једна жица од платине или пробушен платински цилиндар, који задржава јару и кад се пламен угаси.

ПЕРНАМБУК

Пернамбук је црвено бразилиско дрво чија се струготина употребљава за бојадисање и прављење црвеног мастила. Тако је названо по бразилиској покрајини Пернамбуко.

Јесте ли већ чули да...

... бикови су, како тврде неки зоолози, потпуно слепи за боје, те је према томе погрешно мишљење да их црвена боја раздражује. Уствари, њих дражи предмет који се креће пред њиховим очима.

. . . прва женска школа у Србији отворена је у Параћину

... од влакана из лишћа ананаса, биљке која је иначе позната по свом укусном плоду, израђује се пинос, једна врста батиста.

... реч див постала је од санскритске речи дева, што значи бог. У старој персиској религији и књижевности та реч означавала је злог духа и оличење зла и неправде. Касније је прешла у турске, а затим и у наше народне приче, у значењу човека натприродне величине и снаге или људождера.

... у својој постојбини Азији биљка белог лука цвета и доноси семе. Код нас, међутим, бели лук не цвета већ се размножавање врши чешњевима.

... маст џиновских корњача које живе у топлим морима веома је хранљива и необично укусна. Из јаја тих корњача вади се уље које се употребљава за справљање хране.

... у једном старом закону савезне америчке државе Оклахоме налазио се и овакав параграф: „Забрањено је ловити китове у рекама и потоцима ове државе“.

... у северним областима Јужне Америке живе мајмуни звани сатане. Ти мајмуни су веома плашљиви и кад се озледе јадикују гласом који потсећа на плач малог детета.

... игра танго добила је име по француској речи „тангаж“, која уствари означава љуљање брода од крме према кљуну.

... иако се каже „пузи као пуж“, пуж уствари не пузи. Пуж иде на једној нози.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

„Тајанствени“ број 1089

Напишите на парчету хартије број 1089. Савијте хартију и метните је испред друга коме хоћете да покажете своју вештину. Затим му кажите да узме оловку и да напише један троцифрен број, у коме прва и трећа цифра нису једнаке, већ је разлика између њих већа од један. Затим нека тај број изокрене, тако да прва цифра буде трећа, а трећа прва. Кад је то учинио, добио је два броја: онај његов први и овај други, изокренути. Реците му тада да мањи број одузме од већег. Резултат тога одузимања биће опет један број од три цифре. Тај број нека изокрене као и онај први, тако да прва цифра буде последња, а последња прва, па онда нека сабере та два последња броја. Збир ће бити тачно 1089. Ви му тада не гледајући на његову хартију, реците да узме ону вашу цедуљу, на којој сте још у почетку написали број 1089. Кад га угледа, ваш друг ће се зачудити како сте унапред знали шта ће он добити. Збир 1089 добиће се увек, ма какав био онај почетни троцифрени број.

Например, ваш друг је написао број 762. Његов ће рачун тада изгледати овако:

762 —
267
———
495 +
594
———
1.089

На крају ће се увек добити „тајанствени“ број 1089. Због тога, разуме се, не треба пред истим лицима понављати ову вештину, јер би на крају видели о чему се ради.

ЈАБУКА КОЈА СЕ СМЕЈЕ

Узмите једну лепу румену јабуку, па оштрим ножем на четири места ољуштите љуску, онако као што видите на слици. Вежите једну шарену траку око дршке и сви ће се дивити вашој вештини.

ФОТЕ СА ЦВЕЋЕМ

После игре у шуми и пољу, кад се деца уморе и поседају на траву, најбоље је да изаберу игру „фоте са цвећем“.

То се игра овако: неко каже име једног цвета. Рецимо: пркос. Сусед с леве стране (пошто сви играчи седе у круг) мора сад брзо да каже један цвет који почиње словом р, пошто је слово р друго слово речи „пркос“. Он каже, рецимо: ружа. Треће слово пркоса је к и зато трећи каже: кукурек. Четврти мора да измисли неки цвет који почиње на о (одољен). Пети, најзад, каже цвет на слово с (смиље). Кад је тако тај цвет казан слово по слово, почиње се с последњим цветом из овога венца, у овом случају са смиљем, и ради се исто као с претходним (мимоза, имела, љубичица, ељда), и тако се игра наставља. Онај ко не може да пронађе цвет на слово које је њему на реду, даје фоту, а његово слово прескаче се и говори следећи.

Ова игра може да се игра и са именима животиња.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) град у Француској; 5) врста цвећа; 7) узраст; 8) један ородник; 10) радно глаголско стање; 12) лична заменица; 13) летопис; 15) предлог; 17) мелодија; 19) река у Немачкој; 21) дефект; 22) преглед активе и пасиве у књиговодству; 24) француски књижевник из 19 века (Алфред); 25) лична заменица; 27) град у Јапану; 29) ономатопеја лавежа; 30) украсна биљка; 32) хемиски знак за иридијум; 34) руксак; 36) острво у Јадранском Мору; 38) река у Француској; 39) једна од САД; 41) мера за тежину.

Усправно: 1) птица селица; 2) оно што одговара стварности, 3) немачки физичар из 19 века; 4) предлог; 5) снажан; 6) јединица за мерење хранљивости; 7) познати немачки историчар из 19 века; 9) река у Италији; 11) обмана, превара; 14) град у Ливањском Пољу; 16) провалија; 18) женско име; 20) град у Хрватској; 23) доктор медицине; 24) побуда, повод; 26) руб; 28) једногодишња биљка из фамилије штитоноша; 31) личност из Голсвортијевог романа „Сага о Форсајтима“. 33) енглески романописац из 19 века; 35) женско име; 37) часовник; 40) упитна заменица.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ка; 3) рата; 5) корали; 7) Колорадо; 9) ала; 10) тип; 11) По; 12) ад; 14) ла; 15) сатира; 18) дине, 19) банана; 21) ба; 22) ар; 23) ри; 25) ера; 27) рик; 28) козерија; 31) комета; 32) Тиса; 33) Ра.

Усправно: 1) каро; 2) атар; 3) рола; 4) алат; 5) колос; 6) идила; 7) кап; 8) Опа; 12) Атина; 13) динар; 16) ада; 17) рен; 19 барок; 20) арија; 21) бек; 24) Ика; 26) азот; 27) Рита; 29) емир; 30) реса.

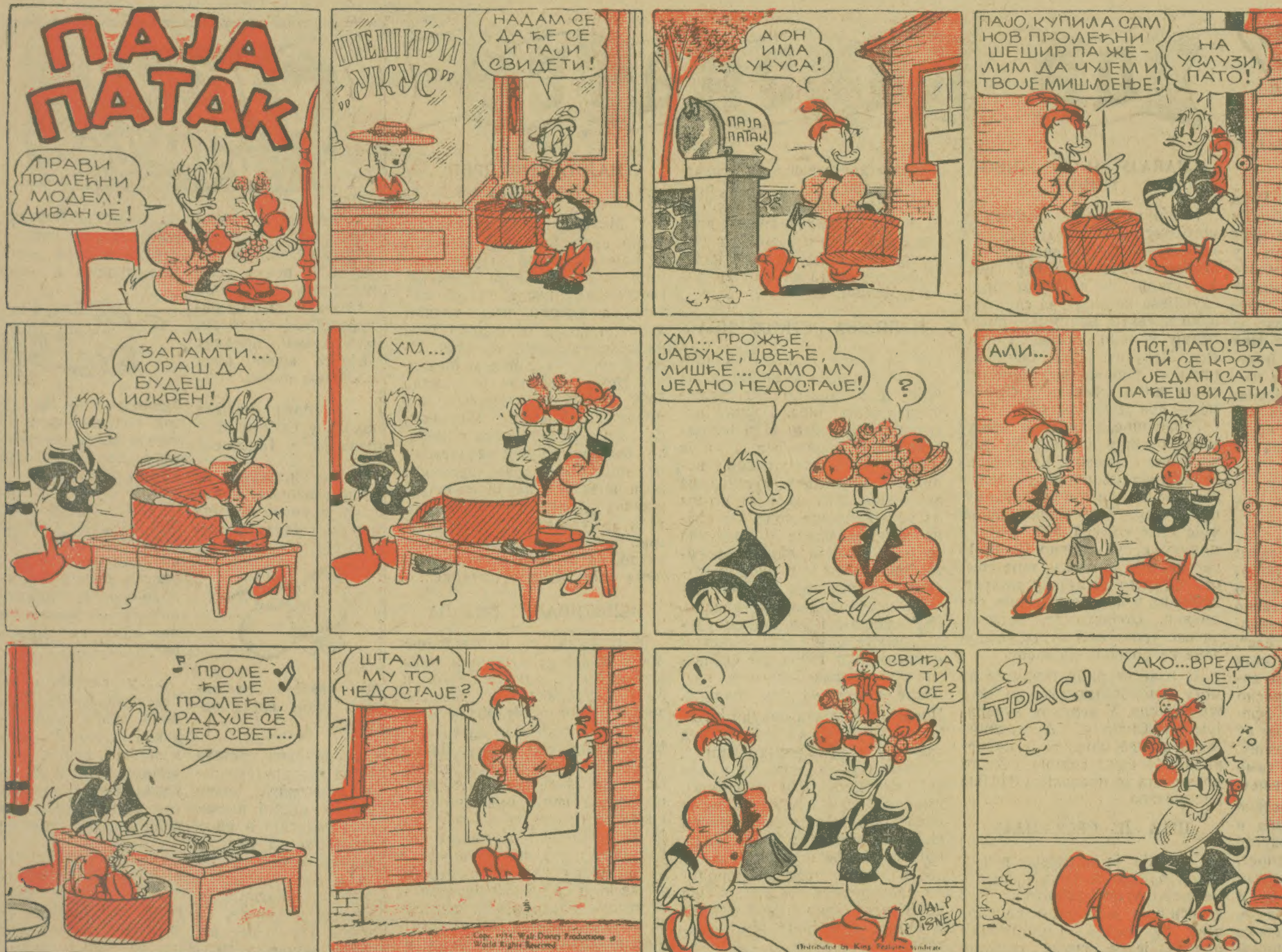

Који је ОДГОВОР тачан

ПАЛА је:

- *алатка*
- *одело*
- *митолошка личност*
- *римска лука у Средоземном Мору*

АРТЕМИЗИЈА је:

- *биљна породица*
- *грчка песникиња*
- *византиска покрајина у Малој Азији*
- *медицински израз*

ЈО је:

- *узвик*
- *назив за олују у Кини*
- *играчка*
- *музички инструмент*

ОДГОВОР:

ПАЛА је била богиња поља и заштитница стада и пастира у старом Риму. Њен празник, звани палилија, празновао се 21 априла. Тога је дана, по веровању, био основан град Рим.

АРТЕМИЗИЈА је велика биљна породица из реда главочика, с многобројним врстама, од којих се многе употребљавају као лек против болова у желуцу, као например: пелен, црнобиљ, миришљавка и друге.

ЈО (кинески уо) је врста кинеске фруле, а та реч значи и меру за течности.

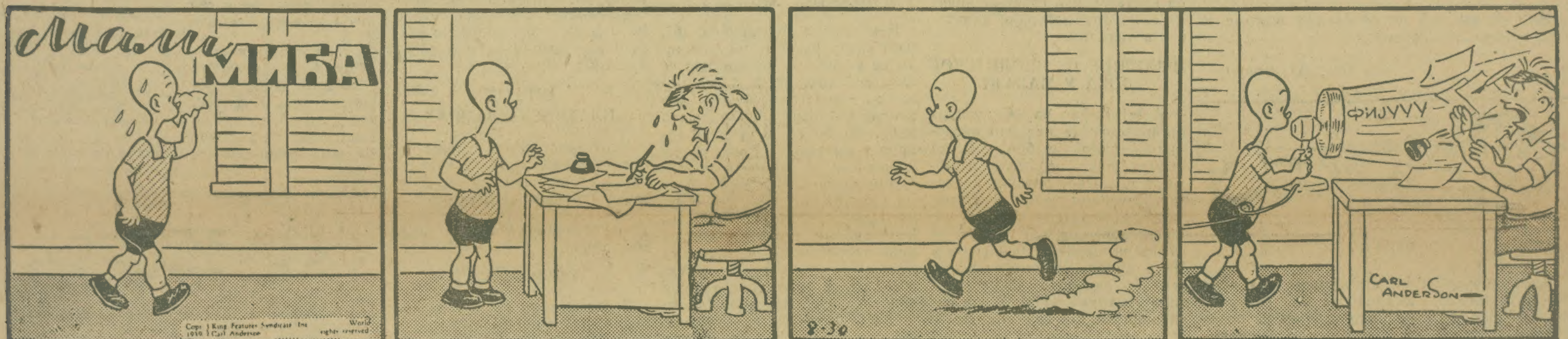

ЛЕПО ВАСПИТАНО ДЕТЕ

Учитељица:

— Гајо, изиђи пред мапу и покажи ми где се на њој налази Алжир.

Гаја, који ни појма нема где се Алжир налази:

— Како да вам покажем кад немам ни лењир ни неки штапић, а мој ујка Паја ми је рекао да се прстом ништа не сме показивати.

ЗНА ОН ЊИХ

Попај се жали Паји:

— Пајо, један од твојих сестрића гађао ме је јуче каменом.

— Па је ли те погодио? — пита Паја.

— Срећом није.

— Онда си се ти то преварио. Да те је један од мојих сестрића гађао, буди сигуран да би те и погодио.

ШТА ЋЕ САД?

Шта си то урадио, Пајо? — очајно се обраћа Пата Паји. — Затворио си ми кувар! Шта сад да радим? Нисам прочитала наслов, па сад ни појма немам шта сам почела да кувам.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.